

Fenntartható vízhasználatok szabályozó eszközei, ütemezés

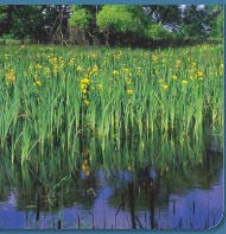
Dr. Rákosi Judit ÖKO Zrt.

Ungvári Gábor REKK

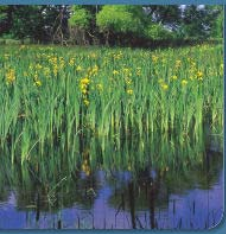
VKI és a mezőgazdasági vízgazdálkodás

- VKI a kereteit, feltételrendszerét határozza meg a különböző vízgazdálkodási tevékenységeknek
- A VGT-ben foglaltak (és más tényezők) figyelembe vételével kell a különböző tevékenységekre vonatkozó terveket, programokat kidolgozni (öntözés fejlesztés, belvízelvezetés, vízvisszatartás, aszálykezelés stb.)

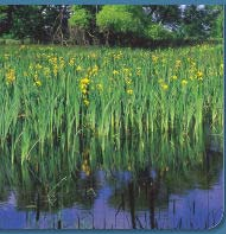
VKI intézkedések a fenntartható vízhasználat elérésére

- Vízkivételek szabályozása
- Vízigény szabályozási intézkedések (pl. kis vízigényű növények termelése)
- Hatékonysági és újrahasznosítási intézkedések (pl. víztakarékos öntözési módok)
- Vízszolgáltatásokra a költségmegtérülés érvényesítése

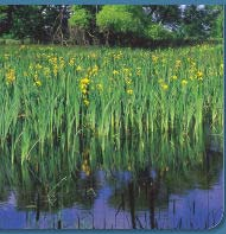
Jogi, hatósági, támogatáspolitikai eszközök

- **Jogi szabályozás:**
  - Felszíni vizek: ökológiai szempontból szükséges mederben hagyandó vízhozam alapján
  - Felszín alatti vizek: vízigénybevételi korlátok
  - Energetikai céllal hasznosított vizek visszasajtolása
- **Jogérvényesítés:**
  - Engedély nélküli vízkivételek visszaszorítása
  - Hatósági ellenőrzés fokozása, intézményfejlesztés, koordináció
- **Engedélyezés szabályozásának módosítása, engedélyek felülvizsgálhatósága**
- **Kapcsolódó ÚMVP támogatások szempontrendszerének módosítása (pl. öntözés, kertészet)**

Vízszolgáltatások és a költségmegtérülés

- Csak a szolgáltatásokra vonatkozik a teljes költségmegtérülési követelmény
- Nem minden vízhasználat vízszolgáltatás
- Vita az EU-ban az értelmezésről
- Magyar eddigi álláspont: a nem gazdasági, közösségi vízhasználatok (pl. árvíz, belvíz, vízkormányzás, folyó- és tó szabályozás, nem tekinthetők vízszolgáltatásnak).
- Mezőgazdasági vízszolgáltatásra érvényes a költségmegtérülés követelménye: Öntözés, halastó
- Más kérdés, hogy az állami szerepvállalás felülvizsgálata indokolt.

A víz közgazdasági költségeinek fő összetevői a VKI értelmezésében

Készlet költségek: a készletek szűkössége esetén a jelenlegi használatnál jövedelmezőbb vízfelhasználás megghiúsulásából fakadó veszteség.

- VKJ ?? -
Az elosztási módszereink nincsenek felkészülve a szűkösség kezelésére

Környezeti költségek: a vízhasználat (vagy a víz terhelése) miatt a víz jó ökológia állapotában bekövetkező romlás költsége

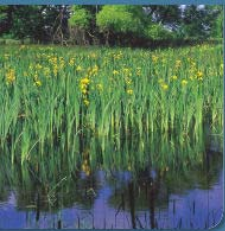
Környezetterhelési díjak alkalmazása, víz- talaj terhelési díj, szennyvíz bírság

Pénzügyi költségek: a vízhasználat megvalósításához szükséges infrastruktúra költsége - működés, fenntartás, pótlás, megújítás

A működés, fenntartás, pótlás, megújítás érvényesítése az árakban

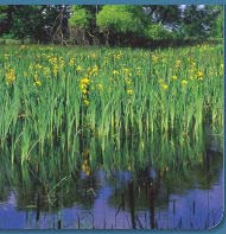
A teljes költségmegtérülés érvényesítése

- A VKI nem kategórikus: 2010-ig figyelembe kell venni a teljes költségmegtérülés elvét, be kell számolni a megtett és tervezett intézkedésekről
- Egyéb szempontok: VKI céljai, helyi társadalmi, környezeti, gazdasági körülmények, intézkedések finanszírozhatósága

Pénzügyi költségmegtérülés

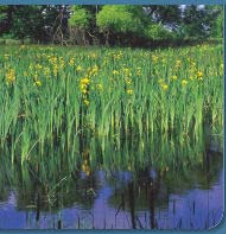
- Pénzügyi költség: gazdaságilag fenntartható szolgáltatás biztosítása
- A többcélú rendszerek esetében (pl. mezőgazdasági öntözésre és belvízelvezetésre is használt csatornák), a költségmegtérülés érvényesítése ott és olyan mértékben lehetséges, ahol mérhető mezőgazdasági vízszolgáltatás kapcsolódik a rendszerhez (ennek mértéke pl. a csatorna használata öntözési célra).
- Két fő szereplő: KÖVIZIG, társulatok
- Szabad ár, KÖVIZIG-eknél nagy, sokszor indokolatlan különbségek, nincs megfelelő elszámolási rendszer, a valós költségekről,
- Szakértői becslés: működési költségek 65-80%-át fedezik a díjak. Fejlesztés-rekonstrukció elvileg állami forrásból.
- Társulatoknál a működési költségeket fedező díjak, de sokszor a megfelelő fenntartást, pótlást, fejlesztést nem fedezik (van fejlesztési támogatás)

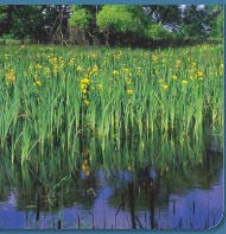
Javaslatok a pénzügyi költségmegtérülésre.

- A teljes költségmegtérülést hosszabb távú cél
- Meg kell teremteni a megfelelő nyilvántartási, önköltségszámítási, árszabályozási feltételeket
- A vízi társulatok és az állami tulajdonos kapcsolatát jogilag szabályozottan, kiszámítható finanszírozási háttérrel biztosítva rendezni kell.
- A monopolhelyzetből adódó ellenőrizhetetlen árképzések elkerülése érdekében szükséges a területi vízgazdálkodás rendszerének, valamint a létesítmények funkció és kezelői oldalról történő felülvizsgálata.

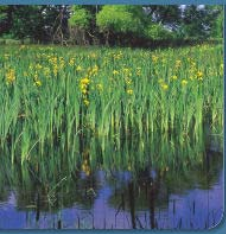
A Vízkészlet járulék módosítására vonatkozó javaslat

- A járulék a vízgazdálkodás felügyeletéhez és szabályozásához szükséges forrásokat biztosítsa - ne a költségvetés általános bevétele legyen
- A járulék mértékek tükrözzék a szűkösség mértékét és a vízhasználatok felügyeleti igényét
- Az igénybevételi korlátokat meghaladó használat esetén új elem: hozzáadott érték alapú elosztási szabályok alkalmazása
- A jelenlegi rendszert kiegészítő elem (a készlet költség) megfizetéséből származhat tényleges bevételt jelentő közösségi forrás.

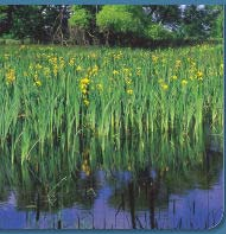
A Vízkészlet járulék módosítására vonatkozó javaslat

- A járulék a vízgazdálkodás felügyeletéhez és szabályozásához szükséges forrásokat biztosítsa
- Tükrözze szűkösség mértékét és a vízhasználatok felügyeleti igényét
- Önálló alapként funkcionáljon.

A Vízkészlet járulék kiszámításának változása

- Készlet szempontok szerint differenciáljon (jelenleg nem csak ezt teszi)
  - A felszíni vizek igénybevétele esetén szezonálisan differenciált mértékek
  - A használat és elhasználás közötti differencia figyelembe vétele
- Az ágazat szemléletű kulcsok megszüntetése
  - helyette: csak közcélú és gazdasági célú vízkivételek megkülönböztetése
  - A nullás kulcsok megszüntetése

A vízhasználatok nyomon követésének problémái

- Növekvő illegális használatok
- Probléma az adatszolgáltatás teljeskörűségével

Az ágazatok szerinti be nem vallási arány, a lekötött mennyiség %-ában

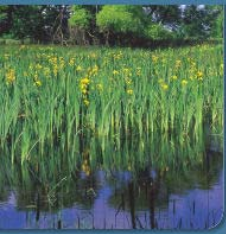
	2003	2004	2005	2006	2007
Mező-erdőgazdaság	9%	23%	20%	30%	14%
Halászat	7%	9%	9%	15%	30%

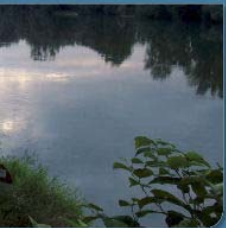
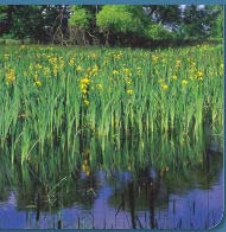
Az összes ágazat be nem vallási arány, a lekötött mennyiség %-ában

víz típus	2003	2004	2005	2006	2007
Felszíni	7%	12%	3%	4%	4%
Hévíz	33%	29%	14%	11%	13%
Karszt	2%	1%	2%	1%	2%
Parti szűrésű	0%	0%	0%	6%	7%
Réteg	3%	4%	4%	9%	6%
Talaj	8%	9%	11%	12%	14%
A teljes sokaság	5%	7%	3%	5%	4%

Kérdések

- Van-e javaslata az illegális vízkivételek visszaszorítására
- Mi a véleménye a költségmegtérülés érvényesítéséről.
- Mi a véleménye a vízkészletjárulék rendszer módosítására vonatkozó javaslatról.

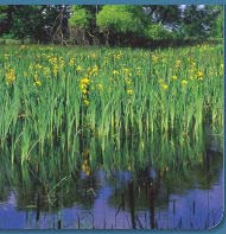

Köszönjük a figyelmet

Öntözési díjak a KÖVIZIG-eknél

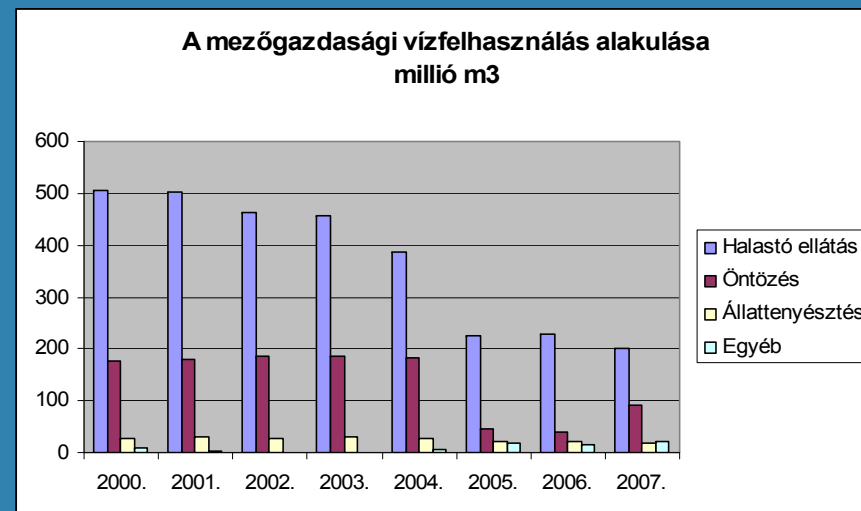
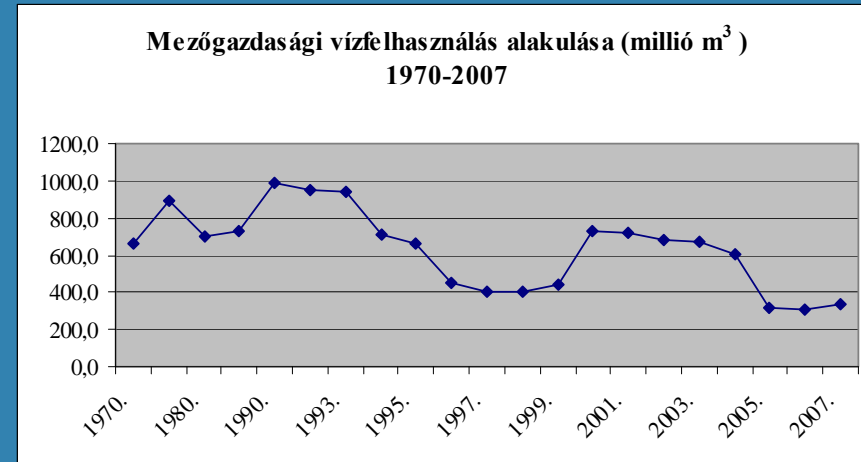
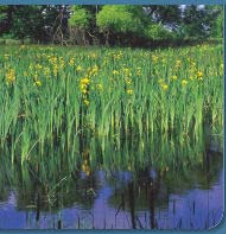
- 2005. évi állapotra felmérés
- A díjak mértéke nagyon eltér,
- Az alapdíj öntözés esetén 0 Ft/ha és 4500 Ft/ha, halastavakra 0 Ft/ha és 6795 Ft/ha, egyéb felhasználásokra 0 Ft/ha és 535 Ft/ha közötti,
- A víz mennyisége alapján számított díj 0,1 Ft/m³ és 25,0 Ft/m³ közé eshet.
- Az átalánydíjas, illetve fix áras szerződések hatásait figyelembe sem lehet venni

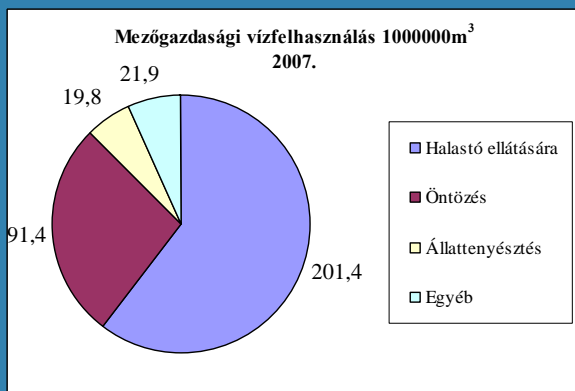
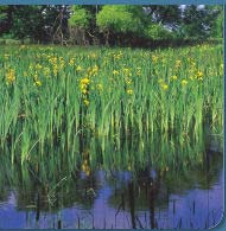

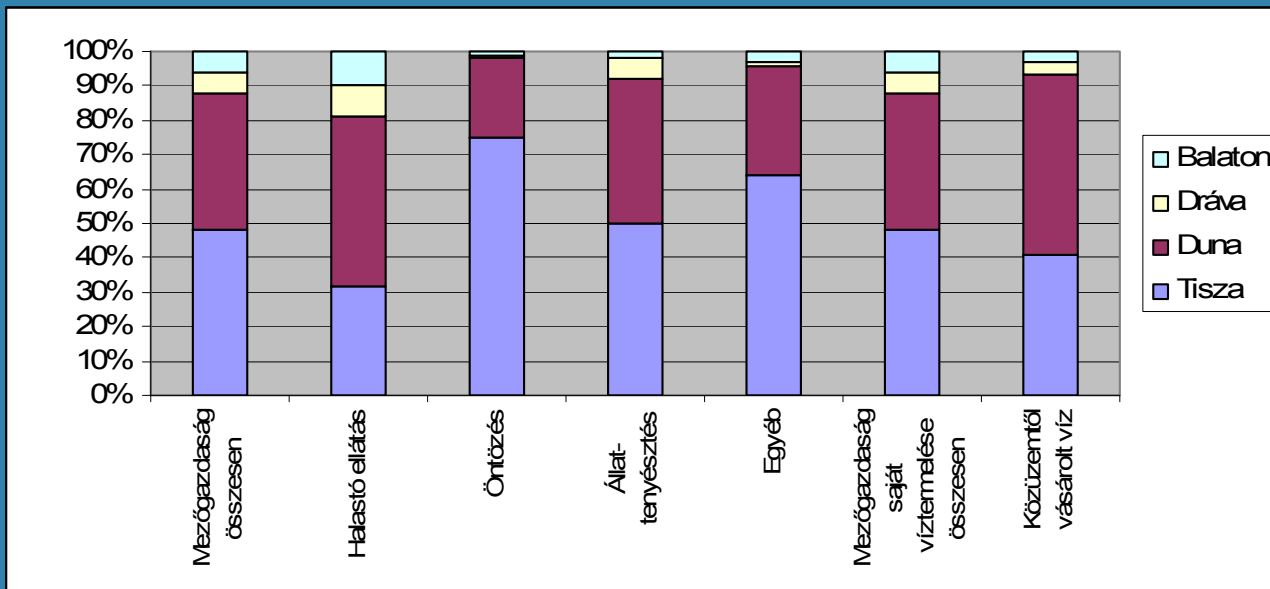
Mezőgazdasági vízhasználat

- A mezőgazdasági vízhasználat hosszú távú alakulása és az utóbbi évek felhasználásának változásai

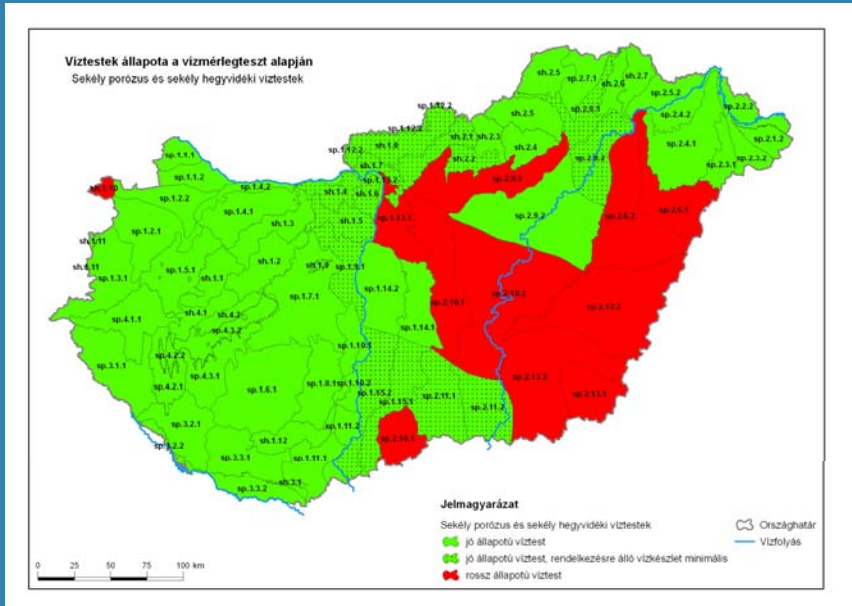
A vízhasználat megoszlása: gazdasági ág, részvízgyűjtő és készlet típus szerint

2007	Felszíni	Hévíz	Karszt	Parti- szűrésű	Réteg	Talaj
Mezőgazdaság	201,4	0	0	0	0	0
Rizstermesztés	22,1	0	0	0	0	0
Öntözés	84,3	0	0	0	4,9	2,2
Állattartás	0	0,1	0,2	0,1	18,2	1,2

Készletek

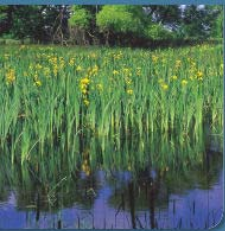
- Korlátosság a talajvíz készletekben

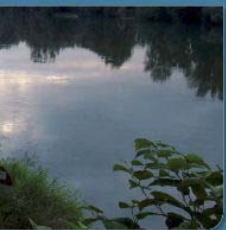
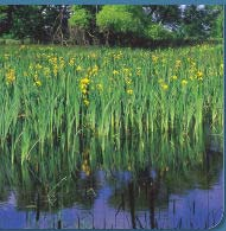

- A felszíni készletek egyenlőtlen eloszlása térben és a szezonálisan egyaránt – az öntözés általános növelés előtt nem csak pénzügyi akadályok vannak

Feszültségek a jelenlegi helyzetben

- Csökkenő felhasználás miközben növekvő szűkös időszakok a csapadék mennyiségének és éven belüli eloszlásának változásából fakadóan
- A csökkenő felhasználás növeli az infrastruktúra fenntartásának fajlagos költségét. – Egyre több használó számára válik túl magasá a vízhasználat költsége
- A vízhasználat pozitív közvetett társadalmi hatásai is elmaradnak.
- Közösségi és termelői szempontból is rossz helyzet.
- A jelenlegi szerkezetben az öntözés nagyságrendileg nem lesz alkalmas a teljes agrárterületen jelentkező tenyészidőszaki vízhiány kezelésére. Csak a legproduktívabb termények lokális vízigényének kielégítésére lesz alkalmas.
- A vízkészlet gazdálkodásnak a többi terület vízigényének kielégítésére is választ kell adnia. Tájszerkezetben megőrzés

- A területi vízgazdálkodás finanszírozási helyzete a VKI célok szempontjából jelenleg megítélhetetlen – a rendelkezésre információkból.
- Jelenleg egy finanszírozási csapdahelyzet van, ami abból fakad, hogy korábban a területhasználókat nem szembesítették a tájfenntartás költségeivel, emiatt a vízrendszerek túlterjeszkedtek azon a mértéken, amelyen túl már gazdaságilag nem racionális e magas költségű termelési rendszer fenntartása. Ma ennek a következményeivel szembesülünk.
- A területi vízgazdálkodás rendszerének újragondolása szükséges, amely magában kell foglalja:
  - A magas fenntartási költségű (belvízelvezetést és öntözést) igénylő mezőgazdasági termelés területi kiterjedésének újragondolása – ahol ésszerű a feltételek biztosítása, ahol nem ott a művelési ág váltáson keresztül az alkalmazkodás ösztönzése
  - Vízmegőrzés és vízfelhasználás lokális összehangolása a vízkészlet ésszerűbb kihasználása érdekében -
  - Az extenzívebb művelési ágak térnyeréséből fakadó társadalmi hasznok elismerése a gazdálkodók felé
- Az újragondolt rendszerrel szemben lehet a költség megtérülés szempontját érvényesíteni.

Amire nem ad választ a VKJ jelenlegi rendszere

- A jelenlegi rendszer a készlet bőség feltételezésére épül (a VKJ rendeletben explicit: az új igényeket lehetőség szerint bővítéssel kell kielégíteni).
- Hiányoznak:
  - A korlátos készletek elosztásának szabályai
    - a nagyobb gazdasági össztermék biztosítása érdekében – (készlet költségek megfizettetése)
    - a kialakult túlhasználat csökkentésének megoldása
- Elkerülhetetlen a vízhasználók differenciált értékteremtő képességének a figyelembe vétele. (Ez az, amit VKI költségmegtérülési szempontja is érvényre juttat).

